

บทที่ 13

ไทยกับเขตการค้าเสรี

ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อศึกษา

1. ความหมายของเขตการค้าเสรี
2. ทำไมประเทศต่างๆ จึงให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี
3. แนวทาง การพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี
4. แนวนโยบาย ไทยกับการทำเขตการค้าเสรี
5. สถานะความคืบหน้าการจัดทำเขตการค้าเสรี

13.1 ความหมายของเขตการค้าเสรี

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หมายถึงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีต มุ่งในด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (Goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก แต่การทำเขตการค้าเสรีในระยะหลังๆ นั้น รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (services) และในการลงทุนด้วย

การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในรูปเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีส่วนสำคัญต่อการขยายกิจกรรม ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ บัณฑิตทางเศรษฐกิจหลายประการ มีส่วนกระตุ้นความสนใจของประเทศต่างๆ ในการพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรี จนมีผลให้การเจรจาและการดำเนินการเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี ได้ขยายตัวออกเป็นวงกว้าง และมีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งมีรูปแบบการจัดตั้งเขตการค้าเสรีที่เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ

ในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ มักจะทำกันในระดับพหุภาคี หรือหลายๆ ประเทศ เช่น การรวมพลังทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกันที่มีเขตแดนติดต่อกัน ประชาชนมีการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กันเป็นเวลานาน และนำไปสู่การจัดตั้ง

เขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยเริ่มจากการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าระหว่างกันภายในกลุ่ม และค่อยๆ ขยายสู่ด้านอื่นๆ เช่น EU (European Union), AFTA (ASEAN Free Trade Area), NAFTA (North American Free Trade Area) เป็นต้น

ในปัจจุบัน การจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิม คือ¹⁸

- ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศที่อยู่ต่างภูมิภาคกันก็ร่วมมือในลักษณะนี้

- ไม่จำกัดว่าต้องทำเป็นกลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีใหม่ ที่จัดตั้งขึ้นหลายกรณี เป็นการตกลงระหว่างสองประเทศ เช่น สิงคโปร์กับนิวซีแลนด์ และสิงคโปร์กับญี่ปุ่น หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ เช่น สหภาพยุโรปกับเม็กซิโก เป็นต้น

- นอกจากด้านการค้าสินค้า (Goods) แล้ว ยังครอบคลุมถึงด้านบริการ (Services) การลงทุน และมีการประสานนโยบาย ด้านสังคมระหว่างกันด้วย เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน สิทธิมนุษยชน และความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น

13.2 ทำไม่ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี

การที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี มีเหตุผลหลายประการ ได้แก่¹⁹

- ความล้มเหลวของการเจรจาการค้ารอบซีแอตเติล ของ WTO เมื่อปี 2542 ทำให้การเปิดเจรจาการค้ารอบใหม่ของ WTO ล่าช้า และประเทศต่างๆ ได้หันมาพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรีมากขึ้น เพื่อให้มีผลคืบหน้า ในการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกัน อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าและรวดเร็วกว่าการเปิดเสรีในกรอบ WTO

- การที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดความหวั่นเกรงต่อศักยภาพ ด้านการแข่งขันของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ ที่จะขยายบทบาทอำนาจทางเศรษฐกิจได้มาก จากความได้เปรียบของตลาดภายในที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีแรงงานราคาถูก จึงสามารถรับรองการผลิต การบริโภค และมีศักยภาพในการส่งออกสูง เมื่อจีนได้เข้าเป็นสมาชิก WTO จะได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา จึงต้องปรับนโยบาย และกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

- การทำเขตการค้าเสรีเป็นการให้แต้มต่อ หรือให้สิทธิพิเศษทางการค้า และการลงทุนแก่ประเทศที่เข้าร่วม โดยไม่ขัดกับ WTO (หากปฏิบัติตามเงื่อนไข) ซึ่งจะทำให้มีการ

ขยายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ร่วมทำเขตการค้าเสรี และในทางกลับกัน ก็เท่ากับส่งผลกระทบต่อประเทศที่อยู่นอกกลุ่มที่จะค้า และลงทุนกับประเทศ ที่อยู่ในกลุ่มเขตการค้าเสรีได้น้อยลง จึงเป็นแรงกระตุ้นให้หันมาพิจารณาจัดทำเขตการค้าเสรี กับประเทศอื่นด้วยเช่นกัน

- หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธี ในการสร้างพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย

- ประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่มีระบบเศรษฐกิจที่เปิดเสรีเต็มที่อยู่แล้ว เช่น สิงคโปร์ และชิลี ได้ใช้ยุทธวิธีนี้อย่างแข็งขัน เนื่องจากมีระดับการเปิดเสรีสูง จึงมีโอกาที่จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของประเทศที่ร่วมทำเขตการค้าเสรีได้มาก เช่น สิงคโปร์ ทำเขตการค้าเสรีกับญี่ปุ่น เป็นต้น

13.3 แนวทางการพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี

หลักการพิจารณาที่สำคัญ

1. สถานะของประเทศคู่ค้า เช่น ขนาดและความเติบโตของเศรษฐกิจ จำนวนประชากร ระดับรายได้ต่อหัวของประชากร ศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค และระดับโลก สถานะและศักยภาพในทางการค้าและการลงทุนกับไทย เป็นต้น

2. ระดับความเกื้อกูลกัน (Complementary) ทางเศรษฐกิจ การค้า ทั้งในด้านโครงสร้างการผลิต การค้าและการลงทุน

3. ประโยชน์สุทธิที่ไทยจะได้รับ การทำเขตการค้าเสรี ต้องรวมสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าออกสำคัญของไทย และต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขของ WTO คือ ครอบคลุมการค้าสินค้า หรือบริการสาขาต่างๆ มากพอ (Substantially all trade in products : substantial sectoral coverage)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการทำเขตการค้าเสรี เป็นกลยุทธ์ ในการสร้างพันธมิตรทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง การเลือกประเทศที่จะมาเป็นพันธมิตร นอกจากมีข้อพิจารณาในด้านเศรษฐกิจแล้ว ก็ย่อมมีข้อพิจารณาด้านการเมือง ประกอบกันด้วย ทั้งนี้ เจตนาารมณ์ทางการเมือง (Political Will) มักจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ชี้นำให้ประเทศสองฝ่ายหันหน้ามาเจรจาทำเขตการค้าเสรี

โอกาสและผลกระทบ...ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

โอกาส ผลกระทบ สำหรับประเทศที่ร่วมในเขตการค้าเสรี: ต่อประเทศที่ร่วมในเขตการค้าเสรี :

- เพิ่มพูนการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Creation) เมื่อมีการลด/ยกเลิกข้อกีดกัน ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิกภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น และมีการขยายความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันในระยะยาว
- เป็นการสร้างพันธมิตรซึ่งจะช่วยเพิ่มอำนาจ ในการเจรจาต่อรองกับประเทศอื่นๆ
- ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม และมีการจัดอุปสรรคทางการค้า และการลงทุนระหว่างกันทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง
- ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศโดยเฉพาะอุตสาหกรรม ที่ยังไม่แข็งแกร่ง ต่อประเทศนอกเขตการค้าเสรี
- เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าและการลงทุน(Trade and Investment Diversion) เมื่อมีการลด/ยกเลิกข้อกีดกัน ทำให้มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม ลดน้อยลง

13.4 ขั้นตอนและระยะเวลา ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

การจัดตั้งเขตการค้าเสรี มีขั้นตอนการค้าเนินการทั้งภายในประเทศ และการค้าเนินการร่วมกับประเทศที่เป็นคู่เจรจา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ (1) การศึกษา ร่วมกันเพื่อประเมินประโยชน์และผลกระทบจากการทำเขตการค้าเสรี และ (2) การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชน การจัดทำเขตการค้าเสรีทวิภาคี (สองประเทศ) ในกรณีทั่วไป จะใช้เวลาประมาณ 2 ปีครึ่ง - 3 ปีครึ่ง ก่อนที่จะมีการปฏิบัติตามความตกลงตั้งเขตการค้าเสรี และในกรณีเร่งด่วนจะใช้เวลาประมาณ 1 ปีครึ่ง - 2 ปีครึ่ง

13.5 แนวนโยบาย ไทยกับการทำเขตการค้าเสรี

ไทยเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เพียงกลุ่มเดียว พันธกรณีในกรอบ AFTA จะมีผลให้อัตราภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าส่วนใหญ่ ที่ค้าขายกันภายในอาเซียน ลดลงเหลือ 0-5% ในปี พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) และอัตราภาษีศุลกากร ที่เก็บจากสินค้าทุกรายการ จะลดลงเหลือร้อยละ 0 ในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010)

รัฐบาลไทย มีนโยบายเชิงรุกในการขยายความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ และสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้า โดยเน้นการเจรจาทวีภาคีเพื่อแก้ไข ป้องกันปัญหาอุปสรรค และหาช่องทางขยายการค้าและการลงทุน การทำเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าเป็นยุทธวิธีสำคัญด้านหนึ่ง ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยให้ความสำคัญลำดับต้น แก่ประเทศที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดใหญ่ของไทย

13.6 การทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่าง ๆ

สำหรับการทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่าง ๆ รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็น จึงกำหนดให้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และจะเดินหน้าต่อไปในเชิงรุกอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ครอบคลุมทุกประเทศ ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระดับทวีภาคีกับประเทศต่าง ๆ และได้มีการลงนามในกรอบความตกลงแล้ว 4 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย บาหลีเรน เปรู และจีน กับอีก 1 กลุ่มประเทศ คือ BIMSTEC (บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย) และยังได้มีการเจรจาอย่างจริงจังกับประเทศอื่นๆ อีก ได้แก่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เม็กซิโก และนิวซีแลนด์ ซึ่งสามารถสรุปผลการเจรจาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ดังนี้

13.6.1 ไทย-อินเดีย

ประเทศอินเดียเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญ ต่อเศรษฐกิจของเอเชียและของโลก และเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยมาเป็นเวลาช้านาน แต่ถึงแม้การค้าระหว่างไทยและอินเดียมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันอยู่มาก ทั้งสองจึงได้ตกลงจัดทำเขตการค้าเสรี โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เสนอทำเขตการค้าเสรีกับอินเดีย ในระหว่างการเยือนอินเดีย เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544 และได้มีการลงนามสำหรับการเปิดเสรีสินค้าเร่งลดภาษี (Early Harvest) กลุ่มแรกจำนวน 82 รายการ กับอินเดีย และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ 1 กันยายน 2547 และจะทยอยลดภาษีลงปีละ 25 % โดยวัตถุประสงค์เพื่อลดภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 กันยายน 2549 ต่อมาได้มีการเจรจากันอีกหลายครั้งในปี 2547 จนบรรลุสาระสำคัญของกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ไทย-อินเดีย ครอบคลุมการเปิดเสรีทั้งในด้านการค้าสินค้า การบริการ และการลงทุน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมืออย่างกว้างขวางในด้านอื่นๆ คือสินค้า 82 รายการ ลดภาษีเหลือ 0 % ภายในปี 2549 สินค้าทั่วไปลดภาษีเหลือ 0% ภายในปี 2553 และสินค้าอ่อนไหวอยู่ระหว่างการเจรจา

การทำเขตการค้าเสรีกับอินเดีย (FTA) ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ไทยประเมินว่าน่าจะช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกของไทยได้มากขึ้น และยังสามารถส่งสินค้าผ่านอินเดียไปประเทศอื่นๆ ในเอเชียใต้ได้ ซึ่งเป็น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยที่ไทยจะได้รับประโยชน์จากการนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกจากอินเดีย เช่น เครื่องเพชรพลอย เหล็กและเหล็กกล้า เป็นต้น

13.6.2 ไทย-บาห์เรน

ในระหว่างการเยือนประเทศบาห์เรนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างวันที่ 10-11 มิถุนายน 2545 ผู้นำทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วม จะเริ่มการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับบาห์เรน ต่อมาได้จัดทำกรอบความตกลง ว่าด้วยการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทย-บาห์เรน (Frame work Agreement between Bahrain and Thailand on Closer Economic Partnership) และได้มีการจัดตั้ง Technical Working Group (TWG) เพื่อเจรจา และจัดทำ Framework Agreement (FA) และต่อมาได้มีการเจรจาดกลงถึงการลดภาษีขั้นต้นก่อน (Early Harvest) เปิดเสรีนาร่อง 626 รายการ โดยมีอัตราภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0 และร้อยละ 3 (ซึ่งจะลดลงเหลือ ร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2005) บาห์เรนจะเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีโครงสร้างการผลิตที่เกื้อกูลกันมากกว่าจะเป็นคู่แข่งกัน โดยบาห์เรนมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ในขณะที่ไทยมีผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ สัตว์ และอัญมณีเครื่องประดับ เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังได้รับผลประโยชน์จาก บาห์เรน เป็นประตู (Gateway) เพื่อส่งออกสินค้าผ่านไปยังตะวันออกกลาง

13.6.3 ไทย-เปรู

จากการหารือระดับทวิภาคี ระหว่างประธานาธิบดีเปรู กับนายกรัฐมนตรีไทย ในช่วงการประชุมผู้นำเปค เมื่อเดือน ตุลาคม 2545 ที่ประเทศเม็กซิโก ทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือถึงการจัดทำ เขตการค้าเสรี (FTA) ไทย-เปรู ซึ่งขณะนี้ระหว่างการเจรจา ยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ที่ผู้นำทั้ง 2 ต้องการให้มีการลงนามความตกลง โดยทางเปรูซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาต้อยกว่าไทย เป็นห่วงสินค้าด้านการเกษตรภายในประเทศกลัวไทยส่งจะเข้าไปแข่งขันในตลาด สำหรับเป้าหมายของไทย ต้องการทำเอฟทีเอกับเปรู มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ จากการเข้าไปทำธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในเปรู และเป็นประตู (Gateway) เข้าสู่ตลาดกลุ่มประเทศลาติน

อเมริกา ซึ่งการเจรจามีความคืบหน้า 70% และมีเป้าหมายจะให้แล้วเสร็จในปี 2547 และ คาดว่าจะสรุปผลเบื้องต้น ในเรื่องการเปิดตลาดระหว่างกันได้ ในระหว่างการประชุมผู้นำเอเปค ที่ซิดี

13.6.4 อาเซียน-จีน

สมาชิกอาเซียนต่างเห็นพ้อง ให้จัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) กับจีน ประเทศไทยในฐานะ เป็นสมาชิกอาเซียน ได้ร่วมกับอาเซียนลงนามกรอบความตกลง เพื่อ จัดตั้งเขตการค้าเสรีกับจีน เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผู้นำอาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ และผู้นำจีนได้ร่วมลงนาม ในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อาเซียน-จีน (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and China) โดยกรอบความตกลงดังกล่าว ครอบคลุมการเปิดเสรีทั้งด้านการค้า สินค้า บริการ การลงทุน และการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในสาขาต่างๆ เช่น การ เกษตรกรรม การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

13.6.5 ไทย-สหรัฐอเมริกา

ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกา จัดเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่ง ของไทย ในการเจรจาจัดตั้งเขตเสรีการค้า ไทย-สหรัฐอเมริกา เกิดจากการไปเยือนสหรัฐอเมริกา ของนายกรัฐมนตรีและคณะ เมื่อเดือนธันวาคม 2544 ฝ่ายไทยได้เสนอให้มีการ ศึกษาทำเขตการค้าเสรี ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา และต่อมาในระหว่างการประชุมรัฐมนตรี เอเปค ครั้งที่ 14 ที่ประเทศเม็กซิโก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย ได้หารือทวิ ภาคกับผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2545 และได้ลงนามในกรอบ ความตกลง ว่าด้วยการค้าและการลงทุน ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา สำหรับการดำเนินการ ในขั้นตอนต่อไป จะจัดให้มีการประชุมระหว่างสองฝ่ายโดยเร็ว เพื่อดำเนินงานตาม แผนงาน ที่กำหนดไว้ ซึ่งหากได้จัดทำเขตการค้าเสรีสำเร็จ ไทยมีความคาดหวังว่า จะทำให้ลดปัญหา อุปสรรคทางการค้า โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) ระหว่างกันได้ มากขึ้น

13.6.6 ไทย-ญี่ปุ่น

การเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีทวิภาคี ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ได้เริ่มขึ้นใน ระหว่างการเยือนญี่ปุ่นของ พ.ต.ท.ทักษิณ นายกรัฐมนตรี เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2544 ทั้ง สองฝ่ายได้หารือถึงการเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการทำเขตการค้าเสรี

โดยในการประชุมหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ครั้งที่ 9 (The Ninth Meeting of Japan-Thailand Economic Partnership Consultation : CEPS) เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ทั้งสองฝ่ายได้จัดทำ TOR ของคณะทำงานหุ้นส่วน เศรษฐกิจ ไทย-ญี่ปุ่น (Working Group on Japan-Thailand Economic Partnership) ซึ่ง หากการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ ไทยจะได้ประโยชน์อย่างมาก แต่การเจรจาเอฟทีเอ ไทย-ญี่ปุ่น เป็นไปอย่างช้าๆ ปัญหาส่วนใหญ่ เกิดจากญี่ปุ่นมีเงื่อนไข และข้อยกเว้นมากมายโดยเฉพาะสินค้าเกษตร 4 รายการ มีความแข็งแกร่งในการเจรจา ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล และไก่เนื้อ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี อย่างเข้มงวด แต่อย่างไรก็ตามทางฝ่ายไทยยืนยันจะเจรจาเดินทางต่อไป ขณะนี้คณะกรรมการ ทำงานอยู่ระหว่างการเจรจา คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปีนี้

13.6.7 ไทย -ออสเตรเลีย

การเจรจาทางการค้าระบบทวิภาคี ระหว่างไทยกับออสเตรเลีย ทั้งสองฝ่ายได้เริ่ม ศึกษาวิจัยร่วมกันถึงความเป็นไปได้ ตั้งแต่ปี 2544 ขณะนี้การเจรจาเสร็จสิ้นลงแล้วและมีการลงนามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2547 จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป โดยทั้ง 2 ประเทศได้ประกาศร่วม ความตกลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (CER : Closer Economic Relation) โดยออสเตรเลียจะลดภาษีเหลือ 0% ในวันแรกที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ จำนวน 83.28% ของรายการทั้งหมด และภายใน 5 ปี จะทยอยลดภาษีสินค้าอีก 12.85% โดยจะเหลือเพียงสินค้าหมวดเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าจำนวน 3.91% ของรายการสินค้าทั้งหมด ที่จะลดภาษีเหลือ 0% ในอีก 5 ปีข้างหน้า

สำหรับไทยจะได้รับประโยชน์ทางด้านธุรกิจบริการ ซึ่งออสเตรเลียจะอนุญาตให้คนไทยเข้าไปลงทุนในสาขาธุรกิจต่างๆ 100% เช่นสถานประกอบการ ที่ปรึกษา ด้านกฎหมาย และช่างซ่อมรถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งผู้ติดตามเข้าไปทำงานคราวละ 4 ปี และต่ออายุได้ไม่เกิน 10 ปี สำหรับปัญหาอุตสาหกรรมไทย ที่จะมีผลกระทบอย่างมากได้แก่ อุตสาหกรรมโคนม เนื่องจากอุตสาหกรรมโคนมของออสเตรเลีย มีความแข็งแกร่งเหนือกว่า และมีต้นทุนต่ำกว่า จะเข้ามาตีตลาดในประเทศไทยมากขึ้น

13.6.8 ไทย-เม็กซิโก

การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-เม็กซิโก เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีเอเปค ที่เม็กซิโก เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ไทย และนาย Luis Ernesto Derbez รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของเม็กซิโก ได้ร่วมลงนามบันทึกการหารือ (Agreed Minutes) จัดตั้งคณะทำงานในลักษณะพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างเม็กซิโกกับไทย (Working Group on Mexico-Thailand Strategic Alliance) เพื่อติดตามและแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการเจรจา ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก

13.6.9 ไทย-นิวซีแลนด์

การเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าเสรี ไทย-นิวซีแลนด์ (Thailand-New Zealand Closer Economic Partnership: CEP) โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และนาง Helen Clark นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ ได้หารือกันระหว่างการประชุมผู้นำเอเปค เมื่อเดือน ตุลาคม 2546 ที่กรุงเทพฯ และเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2002 ผู้นำไทยและนิวซีแลนด์ เห็นชอบให้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการทำความตกลง ว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (Closer Economic Relations : CER) การเจรจามีความคืบหน้า และขณะนี้อยู่ระหว่างทำการศึกษา เพื่อเจรจาแลกเปลี่ยนการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ซึ่งจะครอบคลุมการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และได้มีการจัดตั้งคณะเจรจา เพื่อประชุมเต็มคณะ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเจรจาในรายละเอียดต่อไป

บทสรุป

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) หมายถึงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม ในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ มักจะทำกันในระดับพหุภาคี หรือหลายๆ ประเทศ เช่น EU (European Union), AFTA (ASEAN Free Trade Area), NAFTA (North American Free Trade Area) เป็นต้น ในปัจจุบันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิม คือ ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศที่อยู่ต่างภูมิภาคกันก็ร่วมมือในลักษณะนี้ ไม่จำกัดว่าต้องทำเป็นกลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีใหม่ ที่จัดตั้งขึ้นหลายกรณี เป็นการตกลงระหว่างสองประเทศ

เช่น สิงคโปร์กับนิวซีแลนด์ และสิงคโปร์กับญี่ปุ่น หรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ เช่น สหภาพยุโรปกับเม็กซิโก เป็นต้น นอกจากด้านการค้าสินค้า (Goods) แล้ว ยังครอบคลุมถึงด้านบริการ (Services) การลงทุน และมีการประสานนโยบาย ด้านสังคมระหว่างกันด้วย เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน สิทธิมนุษยชน และความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น การที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจจัดทำเขตการค้าเสรี มีเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ความล้มเหลวของการเจรจาการค้ารอบซีแอตเติล ของ WTO เมื่อปี 2542 การที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดความหวั่นเกรงต่อศักยภาพ ด้านการแข่งขันของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ ที่จะขยายบทบาทอำนาจทางเศรษฐกิจได้มาก การทำเขตการค้าเสรีเป็นการให้แต้มต่อ หรือให้สิทธิพิเศษทางการค้า และการลงทุนแก่ประเทศที่เข้าร่วม โดยไม่ขัดกับ WTO (หากปฏิบัติตามเงื่อนไข) หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธี ในการสร้างพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย ประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่มีระบบเศรษฐกิจที่เปิดเสรีเต็มที่อยู่แล้ว เช่น สิงคโปร์ และซิติ ได้ใช้ยุทธวิธีนี้อย่างแข็งขัน เนื่องจากมีระดับการเปิดเสรีสูง จึงมีโอกาที่จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดของประเทศที่ร่วมทำเขตการค้าเสรีได้มาก เช่น สิงคโปร์ ทำเขตการค้าเสรีกับญี่ปุ่น เป็นต้น

การพิจารณาเลือกประเทศที่จะจัดทำเขตการค้าเสรี โดยพิจารณาจากฐานะของประเทศคู่ค้า ระดับความเกื้อกูลกัน (Complementary) ทางเศรษฐกิจ และประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ

การทำเขตการค้าเสรี (FTA) ของไทยกับประเทศต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีดังนี้
1) ไทย-อินเดีย 2) ไทย-บราซิล 3) ไทย-เปรู 4) อาเซียน-จีน 5) ไทย-สหรัฐอเมริกา 6) ไทย-ญี่ปุ่น 7) ไทย-ออสเตรเลีย 8) ไทย-เม็กซิโก และ 9) ไทย-นิวซีแลนด์

คำถามท้ายบท

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area :FTA) หมายถึงอะไร จงอธิบาย
2. ทำไมประเทศต่างๆ ให้ความสนใจทำเขตการค้าเสรีกันมากขึ้น ด้วยเหตุผลอะไร จงอธิบาย
3. ในปัจจุบันประเทศไทยไปทำเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีกับประเทศอะไรบ้าง และมีความคืบหน้าอย่างไร จงอธิบายพอเข้าใจ